

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 9. АПРИЛА 1895.

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 38.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлак за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

„БАЛКАНСКА ЦАРИЦА“.

На други дан Ускрса прешила је први пут преко највеће позорнице овде по читању сваком пријатељу српске књиге већ одавна најбоље позната, сваком омилела величанствена драма витешкога Књаза-песника Николе Ј. „Балканска Царица“. Дивоте, којих се човек до сад — хвала спљном генију великога песника! — није могао сит да начита, ипак изгубиле ни најмање сјаја свога при приказивању тако, да их се човек сад — хвала још и обазривој управи и неуморном редитељу! — не може сит да наслуша и нагледа. Како до сад тако и сад уме да задиви и занесе светли карактер једне Данице, једнога Дејана. Све и да није осталих красота, којих је пун „Балканска Царица“ — и овако скраћена и за позорницу удешена — већ та два узор-карактера, та *Прногорка, мала царича*, па тај *јунак од јунака*, један од оних, што су *мученици, првави борци*, што су *вјерни Богу, дому, слободи*, довољна су да засведоче огромну и необичну душевну и умну силу књажевскога песника, којом уме ликовима своје узвишене маште да улије крви и живота, а где треба још и да их задахне божанственим дахом чисте, непорочне идејалности. У томе погледу Даница и кнез Дејан тешко да ће наћи себи равних широм српске књиге и позорнице. Лешше и речитије имне *чуствима и врлинама* жена, њиховим *жртвама и пренукима*, њиховој *љубави* и њихову *срицу*, које је *домољубљем вазда вруће*, ја не знам. Благо Прногоркама и нека им није жао, што се босе, гладне, трудне, наре потуцају за својим музевима, оцима, браћом, синовима по границиах домовине, да им *скромни тајни даду!* Благо њима и нек им није жао, јер им је неоценимо заслуге, не могући одолети свога срца *врућем хару*, дивно изнео

На олтару домовине,
Те се тамјан свети пали
Пред слободом што су наши
Мученици основали

баш главом узорити им Господар, кога оне с правом као узор стављају пред очи својим музевима, оцима, браћи, синовима, кад их *јуначки прате на бојеве и мејдане!* Зар може бити дличнији *вјечни примјер црногорских од одива* него што је Даница кнеза Перуна у „Балканској Царици“ Николе Ј. А исто тако зар се може замислити часнији и светлији лик но што је кнез Дејан, тај негда *гром божји, лик пренукћа, дух побједа и дух рата, тај син вриједни Прне Горе*, тај *сиви соко*, који је црногорство *увзисио на високо* а сад и на сајми ненадмашив у служби роду *правди и слободи светој*, владарева дома *вјерни слуга*, ком је бол тјелесни *ништав*, мали при оном што му на душу свали владара му Иван-бега Црнојевића млађи син Станко с одлуком својом *ићу у султана!* Па крај та два сјајна, управо светитељска лика не бледе они остали чисти лица, као што је узвишен стари Иван-бег Црнојевић, негда јуначина, коме је једнако, *ма саж други био*, који би *најпосље сам за краст се био*, јер *обичај није његова трага, да пита за број дома му врага*; — као што је честити млади Ђорђија Црнојевић, кога чуства иста као тужног отца даве, јер се и у његову груд боре *дужност и глас од природе: у крвнина гледат брата и бит' брата*; — као што је она орлина стара, кнез Перун, Даничин бајко, коме у ноге сасуше љета

Олово тешко те већ полета
И маха нема — момачког маха,
Да га занесе у облак праха,

Што сукоб врући и разбој диже,
Па да је тамо од сваког ближе!

који је срећан, што је данас славно пао, јер
би за њега грђе било, да је старац жив
остао, кад му је у Морачу ускочила кики његова
Даница, његова утјеха, нада, без које,
сирок, не може одмарати уморна крила
на своме дому и пешељаку, јер му Јела
умрије одавно а синова нема а браће није,
што на разна поља падоше славно; — као што
је Станков слуга Иво, тај несретни отпадник
и отаџства издајник, који кајући се признаје
да је зубима мајку клао, већ када је Црну
Гору а свог Књаза издавао, да је грешан но
да му ни Станкова воља строга не мога уга-
сити искру Црногорства, што му живи у
куту срца; који нуди и главу нек опане, само
да му на род не остане име издајника. па
му је зазор чак стати и у број слуга Ђорђијиних,
док несјерство не отере; — као што је најпо-
сле марта, та Даничина друга сретних и влизјех
дана, којој је и њена радост и њена туга
вазда излијевана, којој је генијални књажев-
ски песник намерно дао и неколико слабијих но
свакако природних црта, како би што сплије
одскочио јединствени лик свете жене Данице,
те како би издајник крста српства морао
за њу рећи, да је овакве у рају нема.
Посред таквих ликова је би чудо, што је злo-
твор клети, изрод, Турчин и издајница Станко
у очима гледалаца одиста такво чудовиште,
којем,

Од кад се он потурчи,
Већ . . . ништа није свето,
Ма баш ништа, што је наше,
Од кад му је султан дао
Чин најстариј' свога паше!

Верујемо Даници, да ју је до очајања до-
вео такав несретни вјереник, чији злочин спа-
ма дома љубав њену не угуши, јер

Љубав права, љубав чиста,
Ни у гроб се не одриче;

од речи до речи јој верујемо, кад се јада:

Рањена сам у сред срца!
Рањена сам у сред душе!
А рукама све твојима
Што ми срећу истргнуше! . . .

Рањена сам у љубави!
Рањена сам у младости!

Отрова ми живот слатки,
Пун весеља и радости! . . .

Рањена сам у поносу!
Рањена сам као жена,
Које чуства вазда бише
Узвишене и искрене! . . .

као што смо јој веровали, да га је, док га није
прозрела, љубила

Као сувце, као очи,
Као живот, као биће,
Кај јутарњи цвијет росу,
Што му пада на листиће!
Страсно, вруће, занесено,
Плаховито, страховито,
Њежно, силно, часно, јако,
Црногорски и — манито!

Верујемо старом Иван-багу, кад, кунући несрет-
нога спна, за своје срце жели:

Ох! да никад ту не куца
А и сада да га није!
Кад излеже змију љуту,
Змију љуту отровницу,
Кад излеже отровника,
Кад излеже издајницу! . . .

Верујемо Ђорђу, да је безбратник и схваћамо
му праведни прекор:

Боже! такво чудовиште
Зар за брата мени даде
И осуди да се колем
Око вјере с њиме саде!

Већ противност ружнога карактера Станкова
према светлим ликовима осталих му сународ-
ника у овој драми довољна би била да га
строго подвидујеши, а кад још уз то дође
и велики дар генијалнога књажевског песника
те га обележи да се јасније не да замислити,
онда нас мора потпуно задовољити релативно
малена казна, коју књажевски песник
није могао потенцијати а да се не огреши,
било о предање било о историску истину.

„Балканска царица“ као једно од најлеп-
ших песничких дела новије српске књижевности
најсјајније је бисерно зрно у низу глума у
репертоару нашеј народног позоришта те у име
српске уметности не можемо довољно напељчати
и прославити генијалнога књажевског песника
за милостиву Му доброту, са којом је санзовлео,
да се дивно његово дело са позорнице прикаже

овдашњем српском свету и утврди га и подржи у љубави према пдејалима родољубља п врлине.

Хвала нека је управи, хвала и ревном и обазривом редитељу Петру Добриновићу, који је и дан и ноћ без престанка радно, да дивна „Балканска Царица“ буде и на позорници онако неодољива каква је у књизи! Хвала и све-

сним приказивачима, у првом реду Т. Љукчићи, Ружићу, Лукићу, и Спасићу (Даници, Станку, кнезу Дејану и Ђорђу Црнојевићу), па онда Душановићу, Николићу, Ј. Весићевој, Марковићу, Тодосићу и Бакаловићу (Иван-бегу, кнезу Перуну, Марти, Ибрахим-аги, Иву и Угљени). Сви су је потпуно заслужили. Јован Грчић.

Х И С Т И К А.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Балканска царица.) Други и трећи дан Ускреа приказана је на нашој позорници „Балканска царица“, драма Николе Ј. онако, као што је ту драму, с одобрењем песниковим, за нашу позорницу удесио управитељ нашег позоришта. Представа те драме испала је, као што то јавља „Браник“, у сваком погледу управо сјајно. И управа и глумци уложили су били све знање своје и умење, да приказ постигне потпуни ефекат, па то им је испало за руком у правом смислу те речи. Публика, која је позориште у оба маха дупком напунила, била је приказом те драме генијалнога писца занесена, одушевљена и у том одушевљењу свом изражавала је виш пута своје бурно допадање како патриотским духом задахнутој лепој песничкој дикцији, тако и изврсној игри глумца у целини и појединце. Нарочито си могао видети радост и весеље на лицима гледалаца и чути им радосне усилке, кад угледаше у почасној ложи миле гости са Цетиња, који су стигли на другу представу ли ради тога, да виде како ће се представљати и каквог ће успеха имати на нашој позорници драма Књаза-песника и господара им. Они су били очарани том представом и изјавили су управитељу своје потпуно задовољство са приказом „Балканске царице.“

Мили наши гости са Цетиња су: Живко Драговић, професор у гимназији, Нико Татар, секретар министарства унутрашњих послова, Илија Вулетић, секретар министарства спољашњих послова, Миливоје Меденица, секретар министарства правде.

На бројавни извештај управитеља нашег позоришта о сјајном успеху „Балканске царице“ и на захвали, што је Кнез-песник допустио, да и наш народ овде ужива у животама творачког му генија: одговорио му је Кнез-песник овим телеграмом:

„Радујем се ако је моје дјелце нашло иоље одобрења и предуслетљивости, што приписујем само ваздањем српском одушевљењу и љубави тога братскога краја напрама моје до-

мовине и њених мука и славе, на чemu сам му признателан“ „НИКОЛА.“

Мало пре тога стигао је управитељу нашег позоришта од дра Лазе Томановића са Цетиња овај телеграм:

„Његово Височанство Књаз Никола изволно је наредити ми, да вам изразим његово високо признање на труду вашем и ваше честите дружине, уложеном у извршењу његовог дела на тој најстаријој српској позорници.“

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ.

(У месецу априлу.)

Недеља 2: Дневна представа: „Син дивљине,“ романтична драма у пет чинова, написао Фридрих Халм, превео с немачког Мих. Р. Поповић. — Вечерња представа: „Првени Буђелар,“ позоришна игра у четири чина, с певањем, написао Фрања Чепречи, превод с мађарског. Музика од Еркла.

Понедељник 3: Дневна представа: „Агнеса“ позоришна игра у три чина, с певањем, написао Шандор Лукачи, превод с мађарског. Музика од Еркла. — Вечерња представа: „Доктор Окс,“ шаљива игра у три чина а шест слика, с певањем, по Жилу Верну написали Филип Жил и Арнолд Мортгије, превод с француског. Музика Д. Јенка.

Уторник 4: Дневна представа: „Суђаје,“ драмолет у три чина, с певањем, по народном веровашају написао Љубинко. Музика од Јосифа Маринковића. — Вечерња представа: „Мадам Сан-Жен,“ комедија у четири чина, написали В. Сарду и Е. Моро, превео Н

Четвртак 6: „Роман сиромашног младића,“ позоришна игра у пет чинова, написао Октав Феље, превео с немачког Светозар Савковић.

Субота 8: „Петочни деспот,“ драма у пет чинова, у стиховима, написао Јан. Пан. Дробњак. (Нов комад.)

Издaje управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО.

38. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

У Новоме Саду, у недељу 9. (21.) априла 1895.

ПО ТРЕЋИ ПУТ:

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА.

Драма у 3 чина, с певањем, написао НИКОЛА I., с одобрењем песниковим за позорницу
удесно А. Хадић, музика од Х. Дубека. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Иван-Бег Црнојевић, Господар	Васо	— — — — —	Ђ. Кондороши.
Црне Горе и Зете — — — Душановић.	Оливер	— — — — —	С. Крстић.
Борђе Црнојевић, наследник	Дабижив	војводе	М. Токалић.
престола — — — — — Спасић.	Калета	— — — — —	Станковић.
Станко Црнојевић, војвода Зет-	Остоја	— — — — —	Васиљевић.
ски, млађи син Иван-бегов — Ружић.	Капетан Јован	— — — — —	Марковић.
Кнез Дејан, властелин Зетски — Лукић.	Угњеша	слуге Станкове	Бакаловић.
Кнез Перун, властелин Зет-	Иво	— — — — —	Тодосић.
ски — — — — — Николић.	Гуслар	— — — — —	Добриновић.
Даница, кћи Перунова — — Т. Лукићка.	Први	рађеник	Станковић.
Марта, њена другарица — — Ј. Весићева.	Други	— — — — —	Жикић.
Ибрахим-ага, посланик цара Му-	Часник	— — — — —	Стефановић.
ратара — — — — — Марковић.	Војник	— — — — —	Стефановић.
Јале	Жикић.	— — — — —	Стефановић.
Пило	Станковић.	— — — — —	Васиљевић.
Красо	Марковић.	— — — — —	Стефановић.
Хото	Илић.	Бег	Стефановић.
		— — — — —	Људи, жене, деца и војници, српски и турски.

Збива се при свршетку XV. века у престоници Жабљаку и околици јој.

Чланови српског читаоничког певачког друштва из Ђубави према народном позоришту судељују у данашњој представи.

За овај кэмад прављено је ново одело и набављени су и потребни позоришни прибори.

Ко од наших поитованих претплатника жељи своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижари браће М. Поповића најдуже до 11 сахата пре подне. Претплатници добијају ложу своју или места своја по претплатној ценi.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне у позоришту и после на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ свршетак у $10\frac{3}{4}$ сахата.